

Віктор Іванович Тробюк,

кандидат психологічних наук, професор кафедри особистої безпеки
Національної академії Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

СТРУКТУРА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ДО САМОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ

У статті на основі результатів аналізу наукових праць та специфіки діяльності щодо охорони державного кордону розкривається структура психологічної готовності військовослужбовців Державної прикордонної служби України до самозабезпечення особистої безпеки; з'ясовується, що структуру цієї готовності утворюють чотири взаємопов'язані компоненти – мотиваційний, когнітивний, операційний та особистісний.

***Ключові слова:** військовослужбовці Державної прикордонної служби України, психологічна готовність, самозабезпечення особистої безпеки, структура готовності, компоненти готовності.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. За складної ситуації на сході нашої держави, де прикордонникам приходится діяти в умовах збройної агресії нашого північного сусіда та його прибічників, а кількість загиблих і поранених серед прикордонного персоналу уже перевищує сотні осіб, особливо гостро актуалізується питання особистої безпеки військовослужбовців прикордонного відомства та пошуку ефективних шляхів її забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Проблемні питання особистої безпеки та захисту працівників ризиконебезпечних видів діяльності вивчали В. Андросюк, О. Бандурка, Л. Казміренко, В. Лефтеров, В. Медведєв, О. Папкін, І. Приходько, О. Тімченко, Г. Юхновець та ін.

Водночас, що стосується особистої безпеки персоналу Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ), то незважаючи на певний інтерес дослідників до неї (В. Іваненко, І. Ковальська, В. Кохан, В. Олійник, Є. Потапчук, В. Торічний та ін.), вона залишається ще недостатньо теоретично і методично розробленою, зокрема, потребують уточнення питання, які стосуються виокремлення структури психологічної готовності персоналу прикордонного відомства до самозабезпечення його особистої безпеки з урахуванням реалій сьогодення.

Мета дослідження – з'ясувати структуру психологічної готовності персоналу прикордонного відомства до самозабезпечення особистої безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що вчені по-різному підходять до визначення структурних компонентів психологічної готовності людини до різних видів діяльності.

Одні дослідники вважають, що структуру психологічної готовності до діяльності утворюють два структурні компоненти (В. Барко, В. Моляко), інші – обстоюють думку її трьохкомпонентної структури (С. Будник, І. Платонов, М. Томчук та ін.). Так, М. Томчук [14] у структурі психологічної готовності особистості до правоохоронної діяльності виділяє такі взаємопов'язані компоненти, як мотиваційна, загальна професійна й емоційно-вольова готовності. Мотиваційна готовність до правоохоронної діяльності, на його думку, є складною системою мотивів, які скеровують, посилюють та обумовлюють активність індивіда щодо зазначеної діяльності. Загальна професійна готовність характеризується рівнем розвитку професійних знань, навичок і вмінь, необхідних молодому спеціалісту на початковому етапі професійної діяльності, та сформованістю його психічних пізнавальних процесів, які сприяють результативності діяльності працівника правоохоронних органів. Емоційно-вольова готовність до правоохоронної діяльності зумовлюється здатністю особистості до свідомої регуляції свого поведіння,

дій у будь-яких ситуаціях зазначеної діяльності у відповідності до законів і вимог суспільства.

Третя група дослідників (О. Бандурка, С. Бочарова, О. Землянська, Т. Траверсе, В. Ягупов та ін.), поділяючи погляди М. Дьяченко та Л. Кандибовича [2], переконані, що психологічна готовність особистості вміщує такі чотири компоненти: а) мотиваційний (потреба успішно виконати поставлену задачу, інтерес до діяльності, прагнення досягти успіху і показати себе з кращого боку); б) пізнавальний (розуміння обов'язків, завдань, оцінку їх значущості, знання засобів досягнення мети, уявлення можливих змін обстановки); в) емоційний (почуття відповідальності, впевненість в успіху, натхнення); г) вольовий (управління собою й мобілізація сил, зосередження на завданні, відвернення уваги, додання сумнівів, тривоги).

В. Толочек [13], дослідник сучасної психології праці, також обстоюючи позицію чотирьохкомпонентної структури психологічної готовності, пропонує дещо інше структурне наповнення цього складного феномену. Він вважає, що її основними компонентами є мотиви діяльності і сформовані установки (мотиваційний компонент), професійні уміння (операційно-діяльнісний компонент), глибокі професійні знання (когнітивний компонент), особистісно-ділові та професійно-важливі якості (особистісний компонент). Схожий підхід ми знаходимо й у праці В. Кохана [4], де автор у структурі психологічної готовності військового керівника до збереження психічного здоров'я військовослужбовців виділяє такі компоненти: а) мотиваційний (сукупність мотивів, адекватних цілям та завданням збереження психічного здоров'я військовослужбовців); б) когнітивний (сукупність знань, необхідних для збереження психічного здоров'я військовослужбовців); в) операційний (сукупність умінь та навичок практичного вирішення завдань по збереженню психічного здоров'я військовослужбовців); г) особистісний (система особистісних характеристик військового керівника, які впливають на результативність збереження психічного здоров'я підлеглого особового складу).

Як показав аналіз літературних джерел деякі науковці схиляються до більш диференційованої структури цього складного утворення психіки. Так, колектив авторів підручника «Психологія професійної діяльності офіцера» вважає, що структурно готовність до бою та психологічна витривалість, яку вони ототожнюють із завчасною готовністю, складається з таких психологічних компонентів: мотиваційного, що характеризує прагнення побороти перешкоди, виконати бойове завдання, показати себе здатним винести тяготи бою, виявити сміливість, рішучість, бажання самоствердитися в колективі на цій основі; емоційного, що свідчить про рівень розвитку почуття впевненості або сумніву у своїй спроможності виконати бойове завдання; вольового, вираженого в самовладанні, самоконтролі й саморегулюванні, рішучості виконати бойове завдання, спроможності подолати страх і втому; пізнавального, що характеризує ступінь усвідомлення й розуміння бойового завдання, труднощів майбутнього бою; інтелектуального, що відображає розумову дієздатність, тип мислення; операційного (моторного), що об'єднує застосовувані способи і прийоми діяльності. При цьому вони зазначають, що системоутворюючим чинником витривалості є вольовий компонент, а психологічної готовності – мотиваційний [10].

Таким чином, аналізуючи своєрідність компонентної структури психологічної готовності, яка описується дослідниками, можна зазначити, що не зважаючи на певні розбіжності науковців щодо виділення структурних компонентів, вони переконані в тому, що її структурне наповнення визначається змістом та умовами конкретної діяльності.

З огляду на предмет нашого дослідження ми вважаємо, що найбільш придатною структурою психологічної готовності є структура, яка містить такі компоненти: мотиваційний, когнітивний, операційний та особистісний.

Мотиваційний компонент психологічної готовності прикордонників до самозабезпечення особистої безпеки є складною системою мотивів, адекватних цілям та завданням самозабезпечення означеної безпеки, а також стійку установку на виживання. Як і О. Папкін установку на виживання ми

розглядаємо як готовність і схильність прикордонника до цілеспрямованої, надійної діяльності, що характеризується достатнім рівнем самозахисту в умовах виникнення, перебігу і вирішення екстремальної ситуації. Формування в особового складу установки на виживання приводить до розумного і мотивованого ризику, подолання почуття страху, обачності і пильності в поведінці прикордонників, ефективніших і надійніших дій у різних небезпечних для життя і здоров'я людини ситуаціях [9].

Наступним компонентом психологічної готовності прикордонників нами визначено когнітивний компонент – сукупність знань, необхідних військовослужбовцю для самозабезпечення особистої безпеки.

Ще видатний психолог минулого А. Маслоу писав, що єдиний шлях зробити навколишній світ знайомим, передбачуваним, керованим, контрольованим, тобто таким, який не несе страху та є нешкідливим, полягає в тому, щоб пізнати і зрозуміти його [7]. Велике значення у цьому процесі належить психіці, адже кожна людина відображає навколишній світ через призму своїх потреб, мотивів, цінностей, цілей, можливостей, внутрішніх станів тощо. У ситуації психологічної небезпеки внутрішній стан людини змінюється, змінюється її психологічна структура (наприклад, еталони сприйняття), зміст світу, в якому вона перебуває, тобто змінюється вся психологічна ситуація цієї конкретної людини. При цьому природні характеристики предметів (їх фізичні властивості і якості) можуть залишатися сталими, однак, з точки зору людини навколишній світ змінюється в своїх системних якостях. Він стає носієм загрози, небезпеки і ризику. «Якщо перед суб'єктом, який вирішує завдання в знайомій ситуації, раптом з'являється небезпечний предмет, то весь простір – час стягується до місця і часу цієї критичної події. Коли небезпека проходить, колишня диференціація світу відновлюється» [12, с. 15].

Як зазначають дослідники [5; 6; 11 та ін.] ознакою психологічної безпеки особистості є рефлексія цієї безпеки. Завдяки рефлексії людина починає розрізняти знання і способи їх набуття, починає замислюватися

над принципами свого існування. Рефлексія «ніби припиняє цей безперервний процес життя і виводить людину мисленево за його межі. Людина ніби займає позицію «зовні» [11, с. 352]. Результатом такої мислєдїяльностї за твердженням С. Рубінштейна можуть поставати як душевна спустошеність, так і побудована на новій усвідомленій основі моральність. З огляду на це, можна цілком переконливо стверджувати, що ситуація, яка розцінюється суб'єктом, як небезпечна, призводить до спотворення навколишньої дійсності, тоді як рефлексія психологічної безпеки сприяє адекватності відображення і ставлення до світу.

Наступним компонентом психологічної готовності прикордонників до самозабезпечення особистої безпеки є операційний компонент, який ми визначаємо як сукупність умінь та навичок необхідних військовослужбовцю для практичного вирішення завдань щодо самозабезпечення особистої безпеки.

Щодо особистісного компоненту психологічної готовності прикордонників до самозабезпечення особистої безпеки, то це, на нашу думку, система особистісних характеристик військовослужбовця, які здатні забезпечити його особисті безпеку.

Грунтовний аналіз наукових праць [1; 3; 16 та ін.], які стосуються вивчення особистісних характеристик людини, відповідальних за її безпеку, дозволяє констатувати, що на сьогоднішній день не існує загальноприйнятої класифікації цих якостей. Практично кожен дослідник, який звертається до цієї проблематики, пропонує свій перелік якостей, притаманних певній категорії осіб в межах забезпечення їхньої безпеки. Найбільша кількість цих напрацювань належить психології праці та її прикладним галузям: психології певної професійної діяльності – військової, правоохоронної, педагогічної тощо.

Таке розмаїття наукових досліджень щодо особистісних характеристик фахівця, які здатні забезпечити його особисту безпеку, зумовлена тим, що їх перелік визначається специфікою екстремальних ситуацій певної професійної діяльності. З огляду на вищезазначене нами, для виявлення цих

характеристик у військовослужбовців ДПСУ з'ясуємо думки дослідників правоохоронної діяльності щодо цього питання.

Так, С. Корсун [3] професійно-важливими психологічними якостями працівника оперативного підрозділу податкової міліції вважає: високий рівень розвитку функцій пам'яті, уваги, сенсомоторної діяльності, логічного мислення, емоційної стійкості, здатності протистояти впливу стресогенних факторів та уміння адаптуватись до нестандартних умов діяльності.

О. Хлонь [15], вивчаючи психологічні особливості професійного ризику працівників кримінальної міліції, з'ясовує, що визначальними особистісними якостями успішності цієї діяльності в умовах ризику є: рішучість, кмітливість, інтелект, креативність, достатня сила та підвищена лабільність нервової системи, вольова регуляція дій, ініціативність, уважність, спостережливість, відповідальність, цілеспрямованість, самовладання, витримка, організованість, компетентність, здатність використовувати власні фізичні, психологічні й інтелектуальні здібності для досягнення успіху.

Доволі цікавими з точки зору забезпечення особистої безпеки персоналу ДПСУ є результати опитування безпосередньо самих працівників органів внутрішніх справ України щодо якостей, які необхідні їм для забезпечення особистої безпеки [8]. Відповіді працівників (максимум – 5 балів) на це питання розподілилися таким чином: професійна підготовленість – 4,70; стійкість до стресу – 4,63; фізична підготовленість – 4,09; рішучість – 4,02; довіра до самого себе при виконанні завдань – 3,95; довіра до зброї – 3,80; ефективність у сутичці – 3,80; здатність до спільних дій – 3,78; емоційна стійкість – 3,46.

Як свідчать усі ці результати основу життєво важливих якостей правоохоронців складають професійна підготовленість та стійкість до стресу. Достатньо високої оцінки набувають й такі якості як рішучість, довіра до себе під час виконання професійних завдань. Тобто з точки зору працівників однаково значущими для забезпечення особистої безпеки є суто професійні і певні особисті якості. Поширюючи ці результати на специфіку правоохоронної діяльності персоналу ДПСУ, можна стверджувати, що такий «портрет»

охоронця державного кордону, який завдяки своїм професійно-особистим якостям здатний у найбільшій мірі забезпечити особисту безпеку та безпеку оточуючих, може бути певним орієнтиром як для самих прикордонників в їх роботі щодо самовдосконалення, так і для керівників та фахівців відділів по роботі з персоналом у реалізації завдань управління безпекою особового складу.

Щодо самих військовослужбовців ДПСУ, то результати дослідження, наприклад, С. Філіппова [15] показали, що у 75 % професійно ефективних офіцерів оперативно-розшукових підрозділів успішність їх правоохоронної діяльності забезпечується високим рівнем розвитку інтелектуальних, вольових якостей, при цьому їх визначальними вольовими якостями та властивостями є здатність до психічної саморегуляції, готовність до професійного ризику, організованість, сміливість, рішучість, цілеспрямованість у досягненні поставленої мети, здатність переносити тривалі фізичні та психічні навантаження.

Відповіді на попереднє запитання дають можливість з'ясувати, яким повинен бути правоохоронець, щоб успішно діяти в ситуації професійного ризику.

Не менш важливим для вирішення завдань забезпечення особистої безпеки персоналу ДПСУ є й знання того, яким не повинен бути прикордонник. Певний матеріал з цього питання, наприклад, дають дослідження науковців [1; 6] щодо найбільш типових форм поведінки працівників органів внутрішніх справ у травмонебезпечних ситуаціях, внаслідок яких вони гинуть або отримують поранення. Так, В. Лефтеров у своєму дослідженні [6] з'ясував, що такими формами поведінки працівників органів внутрішніх справ є те, що вони: не зуміли своєчасно розпізнати небезпеку; проявляли апатію, зайву благодущність; були захоплені зненацька та не рухалися; втратили пильність, були не зосереджені; не просили підтримки та переоцінили свої можливості; надто швидко розслабилися; не контролювали себе, інших людей, ситуацію; не враховували психологічного стану затриманого або підозрюваного; не

спостерігали за рухами підозрюваного; надто пізно починали застосовувати силу; не використовували індивідуальних засобів захисту та активної оборони.

За результатами дослідження М. Брикова [15] характерними рисами поведінки тих працівників органів внутрішніх справ, які викликали провокаційні дії з боку порушників громадського порядку, виявилися: 1) нахабне поводження; 2) висловлювання негативного характеру на адресу громадян; 3) необережні і необдумані висловлювання; 4) неохайний вигляд; 5) п'яний вигляд; 6) порушення правил носіння форменого одягу; 7) помилки в професійній діяльності; 8) корупційні діяння; 9) емоційне реагування на грубість з боку провокаторів з метою виклику агресивних дій; 10) зниження порогу відчуття безпеки; 11) утрата пильності; 12) завищена оцінка власних сил і можливостей; 13) недостатня кваліфікація дій безпосереднього керівництва; 14) стрес, психічна неврівноваженість; 15) свідоме порушення законності; 16) кумівство; 17) прояви агресії.

Щодо мотиваційно-ціннісних особистісних установок та переконань правоохоронців, що можуть викликати провокаційні дії, то ними є: 1) низький рівень моральності, безчесність, користоловство; 2) безвідповідальність у роботі; 3) недисциплінованість; 4) недобросовісність; 5) виражена мотивація уникнення невдачі.

Інтелектуальні властивості, що можуть обумовити раптове неконтрольоване виникнення провокаційних дій: інтелектуальна ригідність; виражена емоційна деструкція; нерозвинена уява.

Підтвердження цієї думки ми знаходимо й у дослідників правоохоронної діяльності на державному кордоні. Так, С. Філіппов у своїй праці [15] стверджує, що основними протипоказаннями до професійної діяльності у сфері охорони державного кордону є: нервово-психічна й емоційна нестійкість; жорстко виражені психічні акцентуації і відхилення; алкогольна чи наркотична залежність; медичні протипоказання; низькі моральні якості; схильність до брехні; безвідповідальне ставлення до виконання службових завдань; неадекватно висока самооцінка.

Несприятлива мотивація з точки зору дослідника характеризується домінуванням у мотиваційному профілі особистості таких параметрів як виражене прагнення компенсації характерологічних вад за рахунок професії; потреба в соціальному схваленні, реалізація якої пов'язується із зовнішнім престижем професії; домінуюча потреба у виправданні своєї самооцінки, реалізація якої пов'язується індивідом із зовнішніми характеристиками професії: владні повноваження, кар'єрне просування, зовнішній імідж професіонала; неадекватне уявлення про професію та її вимоги до особистості, вибір її на основі романтичної привабливості, меркантилізму; ігнорування творчих аспектів діяльності, а також можливості особистісного та професійного удосконалення; відсутність уявлень про власні плани на майбутнє, які пов'язані із обраною професією; нерозбірливість у засобах при реалізації особистих потреб; негативне емоційне ставлення до професії.

Таким чином, аналізуючи думки дослідників щодо особистісних характеристик правоохоронця, які здатні забезпечити його особисту безпеку, можна стверджувати, що процес забезпечення особистої безпеки прикордонника потребує від особистості фахівця не лише високих професійних знань, розвинених умінь та навичок, високого рівня інтелекту та фізичного розвитку, але й емоційно-вольової саморегуляції, врівноваженості, стійкості, відповідальності, державного мислення, прихильності національним інтересам, здатності стояти на смерть на прикордонних рубежах Вітчизни тощо.

Висновки. Таким чином, підводячи підсумки проведеного дослідження, можна зробити такі висновки:

1. Аналізуючи своєрідність компонентної структури психологічної готовності до певного виду діяльності, яка описується дослідниками, можна зазначити, що не зважаючи на певні розбіжності науковців щодо виділення структурних компонентів, вони переконані в тому, що її структурне наповнення визначається змістом та умовами конкретної діяльності.

2. Психологічну готовність прикордонників до самозабезпечення особистої безпеки утворюють такі взаємопов'язані компоненти як

мотиваційний, когнітивний, операційна та особистісний. Однак, подана структура психологічної готовності є достатньо умовною, всі виділені компоненти не існують окремо один від одного, вони знаходяться в умовах постійної взаємодії та взаємовпливу, утворюючи цілісну системну єдність, яка характеризує психологічну готовність прикордонника до самозабезпечення особистої безпеки.

3. Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів означеної проблеми, тому подальші наукові розвідки будуть спрямовані на розробку критеріїв та показників оцінки рівнів психологічної готовності військовослужбовців Державної прикордонної служби України до самозабезпечення особистої безпеки.

Список використаної літератури

1. Бриков, М. В. Психолого-педагогічні аспекти формування навичок дотримання особистої безпеки слідчих прокуратури / Бриков М. В. // Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка. – К., 2010. – Т. XII, ч. 2. – С. 59–66.

2. Дьяченко М. И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Минск : Изд-во БГУ им. В. И. Ленина, 1976. – 175 с.

3. Корсун, С. І. Психологічні засади професійного відбору працівників оперативних підрозділів податкової міліції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.06 «Юридична психологія» / С. І. Корсун ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. – К., 2009. – 18 с.

4. Кохан, В. Г. Діяльність військового керівника по збереженню психічного здоров'я військовослужбовців : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.09 «Психологія праці в особливих умовах» / В. Г. Кохан ; Нац. академія Прикордонних військ України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький : Вид-во Нац. акад. ПВУ, 2003. – 18 с.

5. Краснянская, Т. М. Психология самообеспечения безопасности : монография / Т. М. Краснянская ; Федеральное агентство по образованию ;

Гос. образовательное учреждение высш. проф. образования «Пятигорский гос. лингвистический ун-т». – Пятигорск : ПГЛУ , 2009. – 279 с.

6. Лефтеров, В. А. К вопросу о психологическом обеспечении личной безопасности работников органов внутренних дел [Электронный ресурс] / В. А. Лефтеров // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України : електрон. наук. фах. вид. / гол. ред. Романишина Л. М. – 2010. – Вип. 3. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/2010_3/10lvaovd.pdf.

7. Маслоу А. Г. По направлению к психологии бытия. Религии, ценности и пик-переживания [Электронный ресурс] / Абрахам Маслоу. – Режим доступа : <http://www.kodges.ru/18855-po-napravleniju-k-psikhologii-bytija.-religii.html>.

8. Матюхіна Н. П. Управління персоналом органів внутрішніх справ України (теоретичні та прикладні аспекти) : монографія / Матюхіна Н. П. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Бандурки О. М. – Харків : Вид-во ун-ту внутр. справ, 1999. – 287 с.

9. Папкин А. И. Личная безопасность сотрудников органов внутренних дел. Тактика и психология безопасной деятельности / Папки А. И. – М. : Академия МВД России, 1996. – 244 с.

10. Психологія професійної діяльності офіцера : підручник / Академія Прикордонних військ України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький : Вид-во Академії ПВУ, 1999. – 488 с.

11. Рубинштейн, С. Л. Проблемы общей психологии / Рубинштейн С. Л. ; отв. ред. Е. В. Шорохова. – М. : Педагогика, 1973. – 418 с.

12. Стрелков, Ю. К. Психические процессы в операторском труде / Стрелков Ю. К. – М. : Изд-во МГУ, 1989. – 80 с.

13. Толочек, В. А. Современная психология труда : учеб. пособ. / В. А. Толочек. – СПб. : Питер, 2005. – 479 с.

14. Томчук, М. І. Психологічна готовність особистості до правоохоронної діяльності : монографія / М. І. Томчук. – Хмельницький : Еврика ; Поліграфіст, 2003. – 154 с.

15. Філіппов, С. О. Психологічні особливості професійної діяльності офіцерів-оперативників Державної прикордонної служби України : дис. ... канд. психол. наук :

19.00.09 / Філіппов Станіслав Олександрович ; НАДПСУ. – Хмельницький : Вид-во Нац. академії ДПСУ, 2004. – 236 с.

16. Хлонь, О. М. Психологічні особливості професійного ризику працівників кримінальної міліції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.06 «Юридична психологія» / Хлонь О. М. ; Нац. акад. внутр. справ. – К., 2011. – 20 с.

Рецензент – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник Самохвалов О. Б.

Стаття надійшла до редакції 10.11.2015

Тробюк В. И. Структура психологической готовности военнослужащих Государственной пограничной службы Украины к самообеспечению личной безопасности

В статье на основе результатов анализа научных трудов и специфики деятельности относительно охраны государственной границы раскрывается структура психологической готовности военнослужащих Государственной пограничной службы Украины к самообеспечению личной безопасности; выясняется, что структуру этой готовности образуют четыре взаимосвязанных компонента – мотивационный, когнитивный, операционный и личностный.

Ключевые слова: *военнослужащие Государственной пограничной службы Украины, психологическая готовность, самообеспечение личной безопасности, структура готовности, компоненты готовности.*

Trobyk V. I. Structure of psychological readiness of servicemen of the State Border Service of Ukraine to the personal safety of self

On the basis of the analysis of scientific papers and specific activities for the protection of the state border disclosed structure of psychological readiness of servicemen of the State Border Service of Ukraine to the personal security of self-sufficiency; it turns out that the structure of this readiness to form four interrelated components – motivational, cognitive, operational and personal.

Motivational component of psychological readiness of border guards to self personal security is a complex system of motives, appropriate goals and objectives of self abovementioned security and stable installation of survival, which we see as the willingness and propensity border guards to purposeful, reliable activity, characterized by a sufficient level of self in terms of origin, course and address the emergency situation. Formation personnel in the installation of survival leads to a reasonable and reasoned risk, overcoming fear, caution and vigilance in the behavior of border guards, efficient and reliable operations in various dangerous to life and health situations.

The cognitive component of psychological readiness to self-border personal security – a combination of knowledge needed for self-serviceman personal safety;

operating – sukupnist and skills necessary soldier for practical problem solving on self personal safety.

As for the personal component of psychological readiness to self-border personal safety, this system serviceman personal characteristics that are able to ensure his personal safety. Because according to the researchers on the personal characteristics of law enforcement officers who are able to ensure his personal safety, determined that the process of ensuring the personal safety of border guards needs of individual professional not only high professional knowledge, developed abilities and skills, a high level of intelligence and physical development, but also emotionally – volovoyi self-control, balance, stability, responsibility, public thinking, commitment to national interests, the ability to fight to the death on the border lines of the Motherland more.

Keywords: *servicemen of the State Border Service of Ukraine, psychological readiness, self personal safety, the structure of readiness, preparedness components.*